

Ковальська В.Ю.

ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЩОДО ДИТИНИ, ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ОБТЯЖУЄ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КК УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Насильницьке, жорстоке, неприпустиме поводження з дітьми є однією із важливих проблем, котра існувала завжди, і враховуючи сучасні тенденції та статистичні показники, ще досить довго буде існувати в суспільстві. Ця проблема не оминає нікого, може виникнути в різних верствах населення та сім'ях. Саме тому важливим є законодавче врегулювання цієї проблеми на відповідному рівні та в межах необхідних для її усунення.

Стан дослідження. У науці кримінального права обставини, які обтяжують покарання, найчастіше розглядаються в контексті робіт, об'єктом яких є кримінальна відповідальність, покарання чи призначення покарання. Це, зокрема, у працях М.М.Бабаєва, М. І. Бажанова, Г. С. Гаверова, І. І. Гореліка, Т.А. Денисової, Д.С. Дядькіна, В. І. Зубкової, Ю. О. Красікова, Г.А. Крігера, Л.О. Мостепанюк, Г. П. Новосолова, В. В. Полтавець, М.А.Скрябіна, О. Д. Соловійова, М. М. Становського, В. І. Ткаченка, П.Л.Фріса й інших. Проте й досі не вирішеною залишається низка важливих і дискусійних питань з проблематики вчинення злочину щодо дитини, та врахування даного критерію як обставини, що обтяжують покарання.

Мета статті - розкрити юридичний зміст обставин, які обтяжують покарання, та кваліфікуючих ознак складу злочину, виділити розбіжності між ними, що не дають змоги їх споріднювати. Провести аналіз статей Особливої частини КК України, де неповнолітній або малолітній виступає в якості потерпілого, виявити проблемні аспекти вчинення злочинів щодо дітей.

Виклад основних положень. Для правильного розуміння поняття вчинення злочину щодо дитини, як обставина, що обтяжує покарання, в першу чергу, слід визначитись із поняттям обставин, що обтяжують покарання загалом, оскільки єдиного, чіткого визначення цього поняття немає.

Для кращого розуміння вищезазначеного поняття, розкриття його юридичного змісту, необхідним є з'ясування поняття «обставина» та «класифікація».

В тлумачному словнику української мови під обставиною розуміють зовнішню подію, явище, факт, ситуацію, що певним чином впливає на щось, умова, аспект, деталь. Обтяжувати - перебувати на чомусь, тиснути на нього вагою, бути важким для чогось або когось [1, с. 237].

Поняття «кваліфікація» або називають ще «кваліфікувати», походять від латинських слів «qualis» – «якої якості», та «fasio» – роблю [2, с. 71] .

Великий тлумачний словник сучасної української мови слово «кваліфікувати» (у найбільш загальному значенні) тлумачить як «оцінювати якість чого-небудь, характеризувати предмет, відносити його до певної групи, певного класу, розряду тощо» [3, с. 532].

Вказане вище значення має констатуючий характер і не передбачає конкретної спрямованості процесу. Однак, взявши його за основу, ознаки, що кваліфікують злочин, ми можемо розуміти як такі, що відносять злочин до певної групи злочинів із більшим чи меншим рівнем суспільної небезпеки і передбачають відмінну від базових злочинів кваліфікацію.

Стосовно вживання у кримінально-правовій літературі та на практиці термінів «обставина» та «ознака» (що кваліфікує злочин) як синонімів позитивно відзивався Л.Л. Кругліков. Науковець наголосив на тому, що «обставини, які кваліфікують злочин, відображають специфічні особливості виду злочину, а в логіці ознакою іменується все те, чим предмети схожі один з одним чи відрізняються один від одного» [4, с. 16].

Як зазначає В.І. Зубкова, обставини, які обтяжують покарання повинні стосуватися як злочину, так і особи винного чи характеризують злочин та особу винного одночасно. Визначити ці обставини можна як такі, що знаходяться за межами складу злочину, які прямо чи дотично відносяться до злочину чи особи злочинця, посилюють суспільну небезпеку та впливають на покарання [5, с. 231].

Зазначені питання детально були вивчені Т. В. Сахарук, яка визначила певні критерії врахування обставин, що пом'якшують покарання і обставин, що його обтяжують [6, с. 183-184].

В.К. Гришук під обставинами, які обтяжують покарання за вчинений злочин, слід розуміти чітко вичерпний перелік чинників, що характеризують подію злочину або особу винного та підвищують суспільну небезпечність вчиненого злочину та особу винного і тому служать підставою для призначення більш суворого виду та розміру покарання [7, с. 480].

Як зазначає Мармура О.З., розробляючи систему критеріїв відбору обставин для їх регламентації в якості ознак, що кваліфікують злочин, доцільно виділити два рівні таких. Критерії першого рівня повинні визначати допустимість регламентації обставини взагалі, тобто чи може певна обставина вчиненого злочину бути регламентованою у вигляді ознаки, що кваліфікує злочин в будь-якому складі злочину. Критерії другого рівня, повинні встановити можливість регламентації тих чи інших обставин у конкретному складі злочину [8].

В науковій літературі пропонувалися і інші критерії відбору обставин, для їх регламентації в якості ознак, що кваліфікують злочин, зокрема: можливість формулювання певної обставини у достатньо абстрактній формі; існування реальної можливості оцінки законодавцем зміни ступеня суспільної небезпеки вчиненого у випадку присутності обставини, що кваліфікує злочин, і як наслідок, зміни типового покарання в санкції статті кримінального закону; правосвідомість суспільства, ставлення суспільної думки до посилення чи послаблення кримінальної репресії, врахування традицій правового регулювання ознак, що кваліфікують злочин, в історії вітчизняного кримінального законодавства, а також міжнародного досвіду [9, с. 271-272].

Т. О. Леснієвські-Костарева поняття кваліфікуючих ознак розуміє як конкретно визначені у законі обставини, які є характерними для злочинів відповідного виду, що відображають значно змінений порівняно з основним складом злочину ступінь суспільної небезпечності скоєного і особи винного та впливають на кваліфікацію злочину і міру відповідальності [10, с.230].

За твердженням В. О. Навроцького, під поняттям «кваліфікуючі ознаки» слід розуміти додаткові ознаки складу злочину, які підвищують ступінь суспільної небезпечності злочину [11, с.305].

У юридичній енциклопедії кваліфікуючі ознаки визначаються як обтяжуючі обставини, що стосуються злочину (його об'єктивних і суб'єктивних ознак), особи винного та потерпілого, а також такі, що вказані в диспозиції норми Особливої частини КК України як ознаки самостійного складу злочину [12].

Кваліфікуючі ознаки передбачені у кримінальному законі. Як правило, вони вказані у наступних після першої частиних відповідних статей Особливої частини КК України. Це також відрізняє їх від ознак основного складу, які можуть і не вказуватися у відповідних нормах, а витікати при тлумаченні. Як зазначають І.Я. Козаченко і З. А. Незнамова, описуючи кримінально-правову норму, законодавець не завжди передбачає всі ознаки відповідного основного складу злочину. Однак це не означає, що вони не є обов'язковими [13].

На думку С. П. Донця, є спільні риси між кваліфікуючими ознаками та обставинами, що обтяжують покарання. Науковець вважає, що вони закріплені у кримінальному законі; суттєво підвищують ступінь суспільної небезпеки вчиненого; їх часто називають, використовуючи однакові терміни. Та водночас автор вказує на помилковість ототожнення цих правових категорій через їх різну юридичну природу. Кваліфікуючі ознаки належать до ознак складу злочину. Будучи законодавчим засобом зміни оцінки вчиненого, вони «викликають до життя» нову санкцію, яка відображає специфіку диспозиції, що містить кваліфікований склад злочину. Обставини, що обтяжують покарання, знаходяться поза межами складу злочину. Вони збільшують обсяг кримінальної відповідальності, але не обумовлюють її [14, с.5].

І. М. Федорчук розглядає подібність юридичної природи обставин, які обтяжують покарання, та кваліфікуючих ознак складу злочину. Зокрема, науковець виділяє чимало розбіжностей між ними, що не дає змоги їх споріднювати:

1) кваліфікуючі ознаки є засобом диференціації кримінальної від- повідальності; обставини, які обтяжують покарання – засо- бом індивідуалізації покарання;

2) кваліфікуючі – спричинюють утворення нового складу злочину; обставини, які обтяжують покарання, – ні;

3) кваліфікуючі є обов'язковою ознакою складу злочину; об- ставини, які обтяжують покарання, – ні;

4) кваліфікуючі – визначають міру покарання; обставини, які обтяжують покарання, – ні;

5) кваліфікуючі – пов'язані з вчиненим злочином або особою винного, обставини, які обтяжують покарання, – лише характери- зують їх [15, с.48].

Термін «ознака, що кваліфікує злочин», пов'язаний із катего- рією «склад злочину», і з цього впливає абстрактний, узагаль- нений характер таких ознак. І в цьому аспекті, ознаки, що ква- ліфікують злочин, виступають певним узагальненням можливих обставин учиненого злочину, зробленим на законодавчому рівні. Інакше кажучи, правозастосовний орган, вивчивши всі обстави- ни вчиненого злочину, шляхом підставляння їх під модель складу злочину (тобто під конкретні ознаки складу злочину, в тому квалі- фікованого) здійснює кваліфікацію. Відтак поняття обставин, що кваліфікують злочин, та поняття ознак, що кваліфікують злочин, не є тотожними. Перше поняття включає в себе всі обставини вчиненого злочину, які охоплюються ознаками, що кваліфікують злочин.

Таким чином, можна сказати, що під обставинами, які обтя- жують покарання слід розуміти різноманітні чинники об'єктив- ного і суб'єктивного характеру, які впливають на ступінь суспіль- ної небезпеки вчиненого злочину, підвищують ступінь суспільної небезпеки злочину і особи, що його вчинила та у зв'язку з цим обумовлює необхідність призначення більш суворого покарання винній особі в межах санкції відповідного кримінального закону.

Особливого захисту від злочинних посягань потребують діти, оскільки вони мають найменші можливості, всупереч багатьом чинникам (некоректні способи виховання, фізичне, психічне, мо- ральне насильство тощо) самозахисту своїх прав і недоторкан-

ності. Діти дуже часто стають жертвами різного роду злочинних посягань.

З точки зору, кримінально-правових засобів захисту дітей, діючий КК України дуже широко охороняє права та інтереси підростаючого покоління.

Кримінальний кодекс України, маючи своїм завданням охорону фізичного та психічного розвитку дитини, інтереси дитини у сфері різноманітних діянь, передбачає відповідальність за такі протиправні, суспільно-небезпечні діяння (дії або бездіяльність) проти них:

- умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК);

- зараження неповнолітнього вірусом імунодефіциту (ч. 3 ст. 130 КК);

- зараження неповнолітнього венеричною хворобою (ч. 2 ст. 133 КК);

- залишення матір'ю в небезпеці новонародженої дитини (ч. 2 ст. 135 КК);

- неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137 КК);

- неналежне виконання професійних обов'язків медичним або працівником, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого (ч. 2 ст. 140 КК);

- незаконне проведення дослідів над людиною (ч. 2. ст. 142 КК);

- незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ч. 2 ст. 146 КК);

- захоплення заручників (ч. 2. ст. 147 КК);

- торгівля людьми (ч. 2 ст. 149 КК);

- підміна дитини (ст. 148 КК);

- експлуатація дітей (ст. 150 КК);

- використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК);

- зґвалтування (ч.ч. 2, 3, 4 ст. 152 КК);

- насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ч. ч. 2, 3 ст. 153 КК);

- статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 КК);
- розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК);
- жорстоке поводження з тваринами (ч. 2 ст. 299 КК);
- ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ч. 2 ст. 301 КК);
- створення або утримання міст розпусти і звідництва (ч. 3 ст. 302 КК);
- сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ч.ч. 3, 4 ст. 303 КК);
- втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність (ст. 304 КК);
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч.ч. 2, 3 ст. 307 КК);
- незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 3 ст. 314 КК);
- схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 2 ст. 315 КК);
- організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 2 ст. 317 КК).

Стаття 304 КК України передбачає відповідальність за втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність. Дана стаття складається із двох частин:

- ч. 1 - втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми;
- ч. 2 - ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимою, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього [16].

Під втягненням неповнолітнього у злочинну та іншу антигромадську діяльність треба розуміти певні дії дорослої особи, вчинені з будь-яких мотивів і пов'язані з безпосереднім впливом на неповнолітню особу з метою викликати у неї рішучість взяти

участь в одному чи декількох злочинах або займатись іншою антигромадською діяльністю [17].

Втягнення слід розуміти як певні дії дорослої людини схилити неповнолітнього до протиправної та караній діяльності, вчинення дитиною девіантного, аморального діяння, тобто злочину, що передбачено КК України. Втягнення полягає у впливі на свідомість конкретного неповнолітнього завдяки переконуванню в доцільності, вигідності певної поведінки. Воно здійснюється шляхом умовлянь, залякування, підкупу, обману, розпалювання почуття помсти, заздрощів або інших низьких спонукань, розповідей про легкість і доступність;

певних дій, навчання способам та прийомам їх виконання тощо – ст. 120. [18]

Втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність полягає у втягненні у вчинення одного чи кількох злочинів, які передбачені Особливою частиною КК України.

Фізичне насильство проявляється у заподіянні тілесних ушкоджень, мордуванні, катуванні тощо. До психічного насильства слід віднести погрозу застосування насильства, завдання матеріальних збитків, ганьба в очах однолітків та товаришів, позбавити повсякденного спілкування, переконання, залякування, обман, шантаж, підкуп, розпалювання почуття помсти, заздрості або інших низьких почуттів; надання порад про місце й способи вчинення злочину або приховування його слідів; обіцянка приховати сліди злочину, забезпечити грошима, подарунками, розвагами тощо [19].

Кримінальний кодекс України спрямований на захист дитини від будь-яких форм фізичного, психологічного, сексуального або економічного та соціального насильства над дитиною в сім'ї або поза нею та постійно вдосконалюється в цьому напрямку. Протиправні діяння, які характеризують жорстоке поводження з дитиною, враховуючи комплексний характер цього поняття, можуть містити склади злочинів, передбачених широким переліком статей Кримінального кодексу України.

Варто навести наступний перелік Розділів Особливої частини КК України, де малолітній або неповнолітній можуть бути об-

ставиною, що обтяжує покарання або окремі статті спрямовані на захист дитини від протиправних посягань.

Розділ II КК України - «Злочини проти життя та здоров'я особи»: п.2, ч.2 ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 117 «Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини», ст. 126 1 «Домашнє насильство», ч. 3 ст.130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби», ч. 2 ст. 133 «Зараження венеричною хворобою», ч. 2 ст. 135 «Залишення в небезпеці», ч. 2 ст. 136 «Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані», ч. 2 ст. 137 «Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей», ч. 2 ст. 140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником», ч. 2 ст. 142 «Незаконне проведення дослідів над людиною», 144 «Насильницьке донорство».

Розділ III - «Злочини проти волі, честі та гідності особи»: ч. 2 ст. 146 «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини», ч. 2 ст. 147 «Захоплення заручників», 148 «Підміна дитини», ч. 2, 3 ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини», 150 «Експлуатація дітей», 150-1 «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом».

Розділ IV - «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи»: ч. 2, 3 ст. 152 «Згвалтування», ч. 2, 3 ст. 153 «Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом», 155 «Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку», 156 «Розбещення неповнолітніх».

Розділ V – «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина»: 164 «Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей», «Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)».

Розділ XII – «Злочини проти громадського порядку та моральності»: ч. 2, 3, ст. 299 «Жорстоке поводження з тваринами», ч.2, 3, ст. 300 «Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію», ч.2, 4 ст. 301 « Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів», ч. 3, 4 ст. 302 «Створення або утримання

місць розпусти і звідництва», ч. 3, 4 ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією», ч.1, 2 ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність».

Розділ XIII – «Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення»: ч. 2, 3 ст. 307 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 3 ст. 309 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту», ч. 3 ст. 314 «Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 2 ст. 315 «Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 2 ст. 317 «Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ст. 323 «Спонукування неповнолітніх до застосування допінгу».

Необхідним є відмежування статей Особливої частини КК України, в яких неповнолітній або малолітній виступає в якості потерпілого. В даному випадку шкода може бути спричинена як фізична (посягання на життя і здоров'я), так і психологічна (моральна) – коли протиправне діяння вчиняється у присутності неповнолітнього або малолітнього.

Фізична шкода: п.2, ч.2 ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 117 «Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини», ст. 126 1 «Домашнє насильство», ч. 3 ст.130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби», ч. 2 ст. 133 «Зараження венеричною хворобою», ч. 2 ст. 135 «Залишення в небезпеці», ч. 2 ст. 136 «Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані», ч. 2 ст. 137 «Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей», ч. 2 ст. 140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником», ч. 2 ст. 142 «Незаконне проведення дослідів над людиною», 144 «Насильницьке донорство», ч. 2 ст. 146 «Незаконне позбавлення волі або викра-

дення людини», ч. 2 ст. 147 «Захоплення заручників», 148 «Підміна дитини», ч. 2, 3 ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини», 150 «Експлуатація дітей», 150-1 «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом», ч. 2, 3 ст. 152 «Згвалтування», ч. 2, 3 ст. 153 «Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом», 155 «Статеві зносни з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку», 156 «Розбещення неповнолітніх», ч. 3, 4 ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією», ч.1, 2 ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність», ч. 2, 3 ст. 307 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 3 ст. 309 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту», ч. 3 ст. 314 «Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 2 ст. 315 «Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ст. 323 «Спонукування неповнолітніх до застосування допінгу».

Психічна шкода: ст. 126 1 «Домашнє насильство», ч. 2, 3, ст. 299 «Жорстоке поводження з тваринами», ч.2, 3, ст. 300 «Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію», ч.2, 4 ст. 301 « Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів», ч. 3, 4 ст. 302 «Створення або утримання місць розпусти і звідництво», ч. 2 ст. 317 «Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів».

Висновок. Наукою кримінального права детально вивчається питання врахування обтяжуючих обставин при призначенні покарання за вчинення злочину. Однак до сьогоднішнього дня не вироблена чітка позиція стосовно призначення покарання при наявності у справі обтяжуючих обставин.

З даного питання у юриспруденції наводиться різне найменування досліджуваних обставин: обставини, що обтяжують вину; обтяжуючі обставини впливають на ступінь вини; кваліфікуючі обставини (ознаки). Не дивлячись на різноманіття позицій, наведених у ст. 67 КК України чітко зазначається – «Обставини, що обтяжують покарання».

На нашу думку, обставини, що обтяжують покарання (в тому числі обставини зазначені в п.6 ч.1 ст. 67 КК України – вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини) характеризують суспільну небезпеку діяння та особу винного, вони повинні враховуватись правоохоронними органами не лише при визначенні ступеню винуватості та при визначенні покарання, але і під час вирішення питання про звільнення винного від кримінальної відповідальності, кримінально-правової кваліфікації та застосування заходів певного впливу.

1. *Тлумачний словник української мови / за ред. д-ра філол. наук, проф. В.С. Калашиника. Х.: Прапор, 2001. – 992 с.*
2. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін]. К.: Українська енциклопедія, 2001. Т. 3: К-М. 2001. 992 с.*
3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови [з дод. і допов.] / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.*
4. *Кругликов Л.Л. Квалифицирующие обстоятельства: понятие, виды, влияние на квалификацию преступления / Л.Л. Кругликов, В.Н. Савинов. – Ярославль: Ярославский гос. ун-т, 1989. 88 с.*
5. *Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика / В.И. Зубкова. М.: НОРМА, 2002. 304с.;*
6. *Сахарук Т. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Харків, 2006. 226 с.: Бібліогр.: с. 197-226*
7. *Грищук В.К. Кримінальне право: Загальна частина: навч. посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. / В.К. Грищук. К.: Ін Юре, 2006. 568 с.*
8. *О.З. Мармура. Система ознак, що кваліфікують злочин за кримінальним правом України. Дис. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. ЛьвДУВС, 2016. 270 с.*

9. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация ответственности: теория и законодательная практика. / Т.А. Лесниевски-Костарева . 2-ге изд., перераб. и доп. М.: Изд. Норма, 2000. 400с.
10. Лесниевски-Костарева Т. А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика / Т. А. Лесниевски-Костарева [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : НОРМА, 2000. – С. 230.
11. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / В. О. Навроцький. – К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 305.
12. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: Укр. енцикл., 1998: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://leksika.com.ua/19750306/legal/kvalifikovani_zlochini
13. Уголовное право. Общая часть. Учебник для вузов / Под ред. И. Я. Козаченко и З. А. Незнамовой. – М., 1997.: [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://pravoznavec.com.ua/books/254/18681/28/#chapter>
14. Донец С. П. Смягчающие и отягчающие обстоятельства в уголовном праве (правовая природа, классификация, проблемы учета): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / С. П. Донец. Казань, 2003. С. 5.
15. Федорчук І. М. Обставини, які обтяжують покарання, за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / І. М. Федорчук. Львів, 2010. С. 48.
16. КК України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page2>
17. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2004р. № 2.
18. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : У 2 т. Т.2 / Заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. та доп. К. : Алерта; КНТ; Центр Учбової літератури. 2009. – 624 с.
19. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2004р. № 2.

Ковальська В.Ю. Вчинення злочину щодо дитини, як обставина, що обтяжує відповідальність за КК України

Стаття присвячена питанням, що стосуються вчинення протиправних, суспільно-небезпечних діянь (дії або бездіяльності) щодо дітей за чинним КК України, подібності юридичної природи обставин, які обтяжують покарання, та кваліфікуючих ознак складу злочину, аналізу відмінностей між кваліфікуючими ознаками та обтяжуючими обставинами.

Досліджено склади злочинів в яких передбачена кримінальна відповідальність за вчинення злочинів щодо дітей або у їх присутності, проведено їх розмежування. Здійснено аналіз праць науковців, що займалися даною тематикою, визначено відмінності між кваліфікуючими ознаками та обставинами, які обтяжують покарання, наведено власне бачення щодо врахування правоохоронними органами обставин, що обтяжують відповідальність.

Ключові слова: дитина; неповнолітній; малолітній; обставина; класифікація; злочин;

Kovalska V.Y. Committing a crime against a child as an aggravating circumstance under the Criminal Code of Ukraine

The article is devoted to issues related to the commission of illegal, socially dangerous acts (action or inaction) against children under the current Criminal Code of Ukraine, the similarity of the legal nature of the circumstances aggravating the punishment, and the qualifying elements of the crime, the analysis of differences between qualifying attributes and aggravating circumstances.

Article 65 of the Criminal Code of Ukraine provides that when imposing an appropriate punishment on the perpetrator, the courts must, among other things, take into account the circumstances that mitigate and aggravate the punishment. In contrast to mitigating, the list of aggravating circumstances is exhaustive. Therefore, their precise determination in each particular case is important, since it directly affects the sentencing within the limits of the sanction of the relevant article. Another issue that deserves the attention of not only theoreticians, but also practitioners is the issue of committing a crime against a minor child or in the presence of a child (paragraph 6 of clause 1 of Article 67 of the Criminal Code of Ukraine).

It has been established that, notwithstanding the generally recognized value of human life, the legislative and enforcement practices of Ukrainian criminal law do not always fully meet the requirements of guaranteeing and protecting the rights of children, creating conditions for their free realization. Therefore, the issues of improving the legal mechanisms for the implementation of these rights, defining the legal principles of protecting the child's life from illegal, unlawful encroachments become relevant.

The crimes in which criminal liability for crimes committed against or in the presence of children was investigated, the analysis of the works of scientists engaged in the given subject was made, the differences between qualifying features and circumstances that impose a punishment were determined, our own vision regarding accounting by law enforcement agencies for aggravating liability is given. A distinction

has been made between articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine in which the child acts as a victim, that is, the harm can be caused both physical and psychological – when an unlawful act is committed in the presence of a minor.

Ключові слова: дитина; неповнолітній; малолітній; обставина; класифікація; злочин;

Круль С.М.

ОСНОВНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ СИСТЕМИ ІНШИХ МІНІСТЕРСТВ І ВІДОМСТВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЇВ

УДК 343.98

Актуальність теми. Ефективне розслідування корисливо-насильницьких злочинів, серед яких розбої займають чільне місце внаслідок небезпечності для життя, здоров'я потерпілого в момент їх вчинення, посягання на чужу власність, часто зухвалості та очевидності вчинення, неможливе без належного рівня криміналістичного забезпечення цієї діяльності. Саме розбій є одним з найтяжчих злочинів, що являє собою найбільш небезпечний спосіб заволодіння чужим майном, при його вчиненні злочинці прагнуть заволодіти чужим майном із завданням шкоди здоров'ю потерпілому [1, с.149]. Одним із напрямків такого забезпечення діяльності із розкриття, розслідування розбійних нападів є інформаційне, а саме інформаційно-довідкове забезпечення органів досудового розслідування.

Разом з цим, варто зазначити й про те, що швидке поширення інформації, розвиток комп'ютерних, інформаційних систем і технологій має й негативний аспект: відкриває шлях до антисоціальної та злочинної поведінки. Сучасні комп'ютерні системи та інформаційні технології містять у собі нові, досить досконалі можливості для вчинення невідомих раніше правопорушень, а також традиційних злочинів, але нетрадиційними засобами [2, с. 201].

Стан дослідження. Проблеми організації та функціонування інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів